

Het Lezerscollectief: Samen lees je meer dan alleen

Juf Marina
brengt leesplezier tijdens middagpauze

Het is donderdagmiddag 12 januari in een klaslokaal van de Heilige Familie Basisschool in Berchem. Zorgjuf Marina Waterschoot maakt alles klaar om een groepje van zes uit het vijfde leerjaar - toevallig enkel jongens van allerlei pluimage - te ontvangen. Een rood tafelkleed, thee en koekjes maken meteen de huiselijke sfeer. Juf Marina zet voor de middagpauze even haar didactische 'zorgjuf-bril' af. Ze zit nu in haar rol van leesbegeleider. De leerlingen komen voor hun (lees)plezier. Dit uurtje verhalengeluk, dosis tweemaal per week, is 'SamenLezen': een concept van het Lezerscollectief dat even goed blijkt te werken bij kinderen als volwassenen.

We zijn plots niet meer in een schoolse setting, het is hier niet voor punten of 'van moeten'. De leerlingen komen vanmiddag de klasruimte binnen in de wondere wereld van verhalen. Met humor, verdriet, boosheid of verbazing, open en vrijblijvende vragen, is er plaats voor ieders hoogstpersoonlijke interpretatie en beleving, zonder oordeel of opdringen van één waarheid. Het samen luisteren doet je die grote verhalen trager en intenser beleven in een huiselijke context: dat is SamenLezen in een notendop.

Het is kwart over twaalf. Eén voor één zwaaien de leerlingen de klas binnen. Eerst komen de brooddozen en theemokken op tafel. Er is tijd voor de verhalen uit de kerstvakantie en tienjarigenhumor, maar niet te veel want de boterhammen moeten dringend op. "Nog vijf minuten,"

maant juf Marina, "om half één stipt begin ik voor te lezen. Het is een lange tekst vandaag."

Marina vertelde mij dat ze een hoofdstuk zal voorlezen uit "De Gebroeders Leeuwenhart" van Astrid Lindgren, maar de kinderen weten nog niet wat ze vandaag mogen proeven. Juf Marina deelt kopietjes uit, zorgt voor rust en stilte in de groep en begint er aan. Geen poeha, gewoon lekker genieten van de klanken en beelden in je hoofd. Ze leest op een geduldig en rustig tempo, heeft voor haarzelf enkele opvallende woorden of passages aangestreept. Ze stopt op geregelde tijdstippen om te peilen naar de reacties van de samenlezers. Soms zijn die al bij voorbaat duidelijk aanwezig: er wordt gegniffeld, geblazen, op een stoel geschoven, een vinger opgestoken. Soms komt er

niet direct een reactie als Marina hen een vraag stelt over hun beleving van de tekst, en valt het gesprek even stil, maar ook dat laat ze gebeuren. Het hoort erbij.

Gedicht

Van de samenlezers wordt enkel gevraagd dat ze meeluisteren of meevolgen met de tekst, en dat ze met respect luisteren naar elkaar. Eén jongen zegt tijdens de hele sessie bijna niets (zoals wel vaker), maar hij is wel duidelijk op zijn manier aanwezig - en wijst zijn buur een passage in de tekst aan als die 't even kwijt is. Het thema van deze sessie is nochtans niet licht te noemen. Het hoofdpersonage, jongetje Karel (of Kruimel) hoort dat hij binnenkort doodgaat en heeft enkel zijn heldhaftige lieve-

Juf Marina:
"Ik laat de leerlingen graag op verhaal komen. Leesbeleving en leesplezier, daar doe ik het voor."

Jane Davis – The Reader Organisation

Toen Dirk Terryn de Britse Jane Davis van The Reader Organisation (TRO), de 'uitvinder' van de methodiek van het Lezerscollectief, ontmoette, hoorde hij hoe zijzelf als tienermoeder tot een kwetsbare groep behoorde die gedoemd was om niet met (goede) boeken of literatuur in contact te komen. Ze drukte het belang uit van een laagdrempelige manier om sterke verhalen aan een breed publiek te introduceren. Dit idee ligt aan de basis van TRO en Het Lezerscollectief. Kijk op www.lezerscollectief.be. Vragen over opleidingen en samenwerken? Mail naar info@lezerscollectief.be

HET LEZERS COLLECTIEF

meer maar een veilige vertrouwenspersoon."

Samen lezen werkt vertragend

"Samen lezen is écht fundamenteel anders dan alleen lezen. Als mensen zelf boeken (stil)lezen, is dit een heel complexe activiteit die een hoge geletterdheid vraagt. Terwijl als je voorleest, je net (meer) mensen kan meenemen in het verhaal die misschien qua niveau als 'stillezer' nog niet zover staan. Het wordt veel toegankelijker. Het werkt ook vertragend: hardop samenlezen gaat ongeveer zes keer trager dan stillezen. Je kan dat vergelijken met door een landschap wandelen of erdoor fietsen. Het één is niet beter dan het ander, het is gewoon een andere ervaring. Je ziet meer plantjes tijdens een wandeling dan een fietstocht, want je verplaatst je trager. Als je ziet wat een rush het schoolleven soms is, kan dat trage net een hele verademing zijn. Ook het spontane is een belangrijk element: niemand heeft de tekst op voorhand gelezen en valt daarom even puur in zijn beleving van de tekst."

Verklanken

"Daarnaast zorgt hardop lezen, het verklanken, voor een verbinding met de ander. Wat zich anders in ons hoofd afspeelt, zetten we nu letterlijk in de ruimte. Zeker bij gedichten maakt dat echt een verschil. Je krijgt veel minder reacties als "Ik begrijp het niet" wanneer je het gedicht hardop leest. Door het voorlezen opent de 'dense' taal van poëzie zich veel meer. Daar is ook een belangrijke rol weggelegd voor de leesbegeleider. Die kan geruiststellen: "Het is niet nodig dat je elk vers van dit gedicht begrepen hebt, maar je hebt wel al iets gevonden dat je aanspreekt". Vandaar vertrekken we."

Samen slim

"Er komt een sociaal element bij: we delen de beleving van het lezen met elkaar. We zien de verschillen bij elkaar en leren daar ook van. De een wordt hier kwaad van, de ander niet: hoe komt dat? Bij poëzie zie jij ook heel erg: "Samen zijn we slim". De ene haalt deze betekenis eruit, de andere nog een andere, en zo heb je samen de puzzel gelegd die het ge-

dicht onthult. Als leesbegeleider speel je niet de alwetende leraar, maar laat je je verrassen door allerlei belevingen uit de groep. Dat is een heel rijke ervaring. Ik beland zo op plaatsen, in culturen, genderrollen en perspectieven waar ik nooit zou terecht komen, en dat dankzij literatuur en het samenlezen."

Jullie kiezen bewust voor kwaliteitsvolle literatuur? "Samenlezen laat dit ook toe, omdat je geletterdheid niet groot hoeft te zijn. Het voorgelezen worden haalt een belangrijke leedrempel weg. Zowel kinderen als volwassenen zeggen wel eens: "Dit boek zou ik zelf nooit gekozen hebben". De gelaagdheid en complexiteit van een verhaal is net ook het belangrijkste om zelfs bij jonge kinderen die rijke leeservaring te bieden. Goede verhalen zijn iets voor iedereen. Door poëzie voor te lezen, volgens onze methodiek, wordt dit effect nog versterkt. Het afsluitende gedicht biedt nét een andere blik."

Leren loslaten

Wat moet een leesbegeleider kunnen? "Je moet een hart hebben voor literatuur, maar vooral heel goed kunnen luisteren. De juiste, uitnodigende open en goede vragen leren stellen, vanuit een veilig kader. Het samenlezen is geen therapie, maar kan wel therapeutisch werken. Durven weer terug te gaan naar de tekst. Je leert in de opleiding ook cruciale momenten in de tekst te vinden om te stoppen en de groep te laten ventileren. Heel belangrijk is ook leren loslaten. Dat betekent als leraar ingaan tegen je (aangeleerde) reflex om doelgericht te zijn. Laat de tekst maar werken in de groep." "Net voor kinderen is dit samenlezen ook heel belangrijk. Als ze op jonge leeftijd, al is het op school, zo voor het eerst met de rijkdom van literatuur in contact komen, nemen ze dit voor de rest van hun leven mee. Het Lezerscollectief staat nog in haar kinderschoenen, maar we dromen ervan om deze methodiek verder te introduceren in de lerarenopleiding (en met intervisie te werken), en ook van bibliotheekmedewerkers of leesbegeleiders aan scholen te verbinden." ■

1. Uit respect voor de privacy van de leerlingen, zijn hun namen gefingeerd.
2. Uit de bundel "Doodgewoon" (uitg. Gottmer). Het gedicht werd uitgekozen door een jury van leerlingen derde graad lager onderwijs in het kader van de Gouden Poëziesterren. Voor Gedichtendag 2017 zette muzikant Tom Kestens (Lala Lover) dit gedicht op muziek, incl. mooie videoclip: www.cultuurkuur.be/altijd-overal-klinkt-op-gedichtendag-2017
3. Lees ook het artikel "Koffie voor de juf? Resultaten toezichtenquête COV" (Basis-1, 21 januari 2017, www.cov.be)